

Гоша К.С.,
студентка групи НБ-1,
Северенчук І.І.,
студент групи НБ-2
Науковий керівник: Супрунова І.В.,
д.н.з.держ.упр., доцент, доцент кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ТА КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Тіньова економіка, включаючи нелегальну підприємницьку діяльність, ухилення від оподаткування, контрабанду та інші форми неформальних економічних відносин, значно знижує надходження до державного бюджету. Це ускладнює фінансування важливих соціальних і економічних програм, таких як охорона здоров'я, освіта, інфраструктура, і створює додаткові соціальні нерівності. Корупція, в свою чергу, підриває довіру до державних інститутів і створює сприятливе середовище для розвитку тіньових практик. Вона призводить до неефективного розподілу ресурсів, викривлення конкурентної боротьби, а також спонукає до зростання злочинності та соціальної несправедливості. Боротьба з корупцією є ключовим елементом забезпечення економічної безпеки країни, оскільки вона дозволяє створювати прозоре і справедливе середовище для ведення бізнесу та залучення інвестицій.

Питання запобігання корупції в Україні та розбудови доброчесності є ключовим для наших міжнародних партнерів. Від успішності цього треку напряму залежить вступ України до ЄС, НАТО та ОЕСР, довіра міжнародних партнерів, відповідно економічна та військова підтримка.

Світові лідери Індексу сприйняття корупції-2023 майже не змінилися. Очолює список Данія із 90 балами. Друге місце займає Фінляндія, яка набрала 87 балів, наступні – Нова Зеландія із 85 балами та Норвегія з 84 балами.

Україна отримала 36 зі 100 балів в Індексі сприйняття корупції за 2023 рік [1], додавши 3 бали. Такі дані опублікувала сьогодні Transparency International Ukraine. Тепер ми займаємо 104 позицію поміж 180 країн.

Зростання України на 3 бали – один із найкращих результатів за минулий рік у світі. Всього за останні 10 років Україна додала 11 балів – це найбільший приріст серед країн, які зараз мають статус кандидаток до ЄС.

Дослідження покриває період з лютого 2021 року по вересень 2023 року. І суттєвий приріст показника країна отримала саме за час великої війни. Експерти Transparency International Ukraine виділяють ключові події, які вплинули на результат:

- ухвалення та реалізація Антикорупційної стратегії та Державної антикорупційної програми (ДАП);
- активізація затримань і розслідувань у топкорупційних справах;
- проведення більшості закупівель у Prozorro.

Відповідно до розрахунків Міністерства економічного розвитку та торгівлі України обсяг тіньової економіки в Україні за останні 5 років становить від 28 % до 32 % ВВП [2]. Зазначений показник розраховується різними методами, які враховують розбіжності між доходами та витратами населення, динамікою готівки в обігу та обсягами виробництва, використанням електроенергії та

обсягами виробництва, а також динамікою цін факторів виробництва, готової продукції та рентабельністю виробництва.

Корупція та тіньова економіка залишаються одними з ключових викликів для економічного розвитку та суспільної стабільності. Їх подолання вимагає комплексного підходу, що базується на реформах у законодавстві, державному управлінні, економічній сфері, а також на залученні громадськості та міжнародної спільноти.

Ефективне законодавство є основою боротьби з корупцією та детінізацією. Важливим кроком є розробка антикорупційних законів, які встановлюють суворі санкції за порушення, забезпечують прозорість фінансової діяльності та вводять обов'язкове декларування доходів і витрат громадян та компаній.

Прозорість у державному управлінні та бізнесі є одним із ключових факторів запобігання корупції. Розширення використання електронних платформ для надання державних послуг мінімізує контакт між громадянами і чиновниками, що зменшує можливості для хабарництва. Публічний доступ до інформації про бюджетні витрати та державні закупівлі дає змогу громадськості контролювати діяльність уряду.

Державний апарат повинен стати ефективним і прозорим. Оптимізація функцій органів влади передбачає скорочення зайвих процедур, які створюють можливості для зловживань. Прозорий конкурс на державні посади гарантує справедливий відбір кандидатів, а діджиталізація управління забезпечує автоматизацію процесів і зменшує людський фактор у прийнятті рішень.

Ефективна боротьба з корупцією вимагає суворого покарання за порушення. Запровадження кримінальних санкцій за ухилення від податків або інші незаконні дії має бути підкріплене ефективністю судової системи. Реформа судів забезпечує швидкий і прозорий розгляд корупційних справ.

Обмін досвідом із країнами, які успішно впоралися з корупцією, сприяє впровадженню найкращих практик. Активна участь у міжнародних програмах, таких як GRECO чи Transparency International, дозволяє вдосконалювати національні механізми протидії. Спільні заходи щодо моніторингу фінансових потоків з іншими державами допомагають запобігти незаконному відтоку капіталу.

Тіньова економіка та корупція є одними з найсерйозніших загроз для економічної безпеки України. Вони створюють значні дисбаланси в економічній системі, перешкоджаючи ефективному функціонуванню державних інститутів та ринкових механізмів. Тіньова економіка виявляється у вигляді фіктивної, нелегальної та неформальної діяльності, яка не тільки порушує правила економічної гри, але й дестабілізує економічну ситуацію в державі.

Окрім того, тіньова економіка супроводжується вивезенням капіталу в офшорні зони, що обмежує внутрішнє інвестування та погіршує економічний потенціал країни. Торгівля низькоякісною та небезпечною продукцією погіршує соціальні умови і створює додаткові ризики для здоров'я населення.

Список використаних джерел:

1. Індекс сприйняття корупції-2023. Transparency International Ukraine. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/>

2. Загальні тенденції тіньової економіки у 2021 році. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/view/74e86de5-126a-4849-94d5-7d4ea048e4b8>